

IN MEMORIAM.

H. J. Kok Ankersmit.

Het is een treurig feit dat tegenwoordig geen aflevering van het Archief uitkomt, waarin niet de nagedachtenis moet geëerd worden van een onzer afgestorven leden. Ik zeg moet, omdat wij het verschuldigd zijn aan het goede dat zij aan onze Vereeniging bewezen hebben, omdat wij niet zoo van hen afscheid kunnen nemen zonder aan hen, die na ons zullen komen, mede te deelen hoeveel het onderzoek onzer inlandsche flora te danken heeft aan de beste onzer leden.

Toch heb ik gewacht met deze korte levensbeschrijving, in de hoop dat wellicht iemand anders, die onzen vriend Ankersmit beter zoude hebben gekend, over zijn leven iets zou willen mededeelen.

Want eerlijk gezegd, ik kende hem slechts uit onze botanische bijeenkomsten, gelijk zoovele anderen met hem slechts door middel der planten in aanraking kwamen. Zoo dan ook heb ik die eigenaardige typische figuur slechts in zijn laatste levenstijdperk leeren kennen en heb mij dikwijls verbaasd over het raadselachtige in zijn karakter, zoo vol tegenstrijdigs, dat waarschijnlijk zou

verklaard kunnen worden, indien we de geheele levensloop van dien merkwaardigen persoon kenden. Wel heeft hij er zoo nu en dan iets van verteld, maar het was geen aaneengeschakeld geheel en uit die brokstukken wil ik trachten een zeer oppervlakkige levensschets te geven.

Hendrik Jan Kok Ankersmit werd te Apeldoorn geboren in 1832, alwaar zijn vader een maroccynleerfabriek bezat; ik meen dat hij de oudste zoon was, doch ook indien dit zoo niet ware, scheen hij bestemd te zijn als opvolger in de zaak opgeleid te worden. Dit schijnt van grooten invloed te zijn geweest op zijn verder leven, daar hij zich veel meer aangetrokken gevoelde tot de studie der natuurwetenschappen in het algemeen dan voor den handel. Met zekeren tegenzin heeft hij aan den vaderlijken wensch gevolg gegeven en is dan ook leerfabrikant geworden.

Gaarne had hij zich een medische loopbaan gekozen, om aldus ook te kunnen studeeren in plantkunde en scheikunde, tot welk laatste vak hij zich eveneens aangetrokken gevoelde, getuige de proefnemingen die hij als fabrikant nog deed en de chemische inrichting, die hij er op zolder op na hield.

Deze tegenzin zal waarschijnlijk ook wel invloed gehad hebben op de verhouding tot zijn vader, wiens karakter niet van het gemakkelijkste schijnt geweest te zijn. Hoe

dan ook, een der lichtzijden voor den nog jongen K o k A n k e r s m i t was, dat hij voor zijn opleiding als fabrikant een tijdlang in Frankrijk heeft doorgebracht en wel het grootste gedeelte te Parijs. Dit verblijf heeft altijd een lichtpunt uitgemaakt in zijn herinnering; gaarne sprak hij er over en met een zekere voorliefde gebruikte hij ook later nog fransche woorden in zijn gesprekken. Ik geloof dat de finantieele steun, dien hij bij die reis genoot niet groot was, doch dat hij zijn tijd ten nutte maakte om behalve misschien voor de zaak, ijverig studie te maken van de fransche flora. Reeds voor dien tijd had hij zich al reeds met onze inlandsche flora bemoeid, reeds een herbarium aangelegd der planten uit Apeldoorn's omgeving en zeldzamere indigenen aan onze Vereeniging geschonken.

Nog talloos zijn de exemplaren uit de jaren 1853 in zijn eigen herbarium, dat thans bij onze Vereeniging berust. ¹⁾ Er volgt nu een periode in zijn leven waarvan weinig bekend is; in 1867 huwde hij met een Rotterdamsche dame, welke echt kinderloos schijnt gebleven te zijn; in 1891 overleed zijne vrouw. De eerste jaren van zijn huwelijk schijnen evenmin finantieel gunstig te

¹⁾ Hij was lid van onze Vereeniging van Juli 1852 tot Mei 1854 toen hij naar Parijs vertrok. In Juni 1872 werd hij weder lid en is dat gebleven tot zijn overlijden, 21 December 1902.

zijn geweest, althans eerst later werd hij de vermogende man, die nu ook volop kon genieten van zijne liefhebberijen. In deze periode kennen wij allen K o k A n k e r s m i t, deze kleine persoon met grooten rechthoekig gebogen neus, merkwaardige hoogen, doch smallen schedel en zijn hoog opgetrokken wenkbrauwen, waaronder een paar glundere oogen zich bevonden. Doch scherp konden dezen zien; Ankersmit had een fijne opmerkingsgave, een botanischen blik, waaraan weinig ontsnapte. Inmiddels had hij de fabriek opgeruimd en de vrijgekomen plaatsruimte geheel ingericht als botanische tuin; de eenige herinnering aan zijn leerfabriek was de naam, die zijn bezitting droeg, n.l. Marocco. En wanneer hij later iemand een brief schreef, dan was die zelden gedateerd uit Apeldoorn, maar meestal uit Marocco. En wie het genoegens gesmaakt heeft dit buitenverblijf te betreden, gelegen aan het Apeldoornsche kanaal, moest erkennen dat geen ander daarin zich zoo thuis kon gevoelen als de eigenaar zelf. Dit vierkante gebouw, slechts uit een verdieping bestaande, was het verblijf waarin Ankersmit paste als een vogel in zijn kooi; meent niet dat hem iets ontsnapte, wanneer hij thuis was. De groote aan de achterzijde gelegen tuinkamer was zijn werkplaats; daar scharrelde hij voortdurend, bracht er zijn verzamelingen en ordende alles. Doch een pure verzamelaar was hij niet; het was hem niet te doen om

het hebben alleen, hij wilde zich een behoorlijk vergelijkingsmateriaal verschaffen, maar dan ook zoo volledig mogelijk. Van daar dat zijn gedroogde planten er steeds zoo keurig uitzagen en dat hij ze in alle ontwikkelings-toestanden kon toonen. Daarvoor was het echter niet alleen noodig, dat hij buiten een plant verzamelde, doch ook dat hij ze dan kweekte. Hiervoor diende hem zijn tuin, een tuin door omstandigheden bijzonder voor dit doel geschikt. Een paar overgebleven muren van de fabriek dienden hem voor rotsplanten, de putten, eertijds voor het looien van het leer gebezigd, dienden nu voor de cultuur van water- en moerasplanten, terwijl eindelijk een natuurlijke beek zijn tuin doorsneed, waarin planten konden gekweekt worden, die stroomend water noodig hadden. Te midden van dezen Hortus leefde hij en was altijd bezig, bekeek zijn verpleegden nauwkeurig en had dan ook eindelijk een kennis van planten als weinig anderen. Hij vergiste zich maar zelden; slechts eens heb ik hem kunnen meedeelen dat ik een oude rat had gevangen, doordat hij een *Satureia hortensis* voor heel wat anders had aangezien. Het gebeurde wel eens dat er kwestie ontstond over een twijfelachtige soort; wanneer anderen het dan niet met hem eens waren dan kon hij duchtig mopperen, zei eindelijk er niets meer over, doch nam de plant mede, zaaide haar zoo mogelijk uit en kwam de volgende maal met behoorlijk materiaal terug.

Ik breng slechts in herinnering de geschiedenis van *Brassica armoracioides*. Ankersmit had altijd wat bizonders; hij snuffelde graag rond en liefst alleen; had een ander ergens iets bizonders gevonden dan was hem de reis nooit te ver, maar hij trok er heen en wilde zich gaarne zelf van de groeiplaats overtuigen. Zoo waren hem Pothoofdterreinen niet onwelkom en heeft hij zelfs in zijn tuin onderzoekingen ingesteld om na te gaan, waaruit het scheepsvuil, uit het ruim van graanschepen afkomstig bestond. Onze Vergaderingen bezocht hij winter en zomer en altijd bracht hij een stapeltje mede ter bezichtiging óf voor het herbarium der Vereeniging. Want bij zijn vele andere liefhebberijen, droeg hij der Vereeniging steeds een goed hart toe. Dit bleek inzonderheid bij zijn overlijden, doch reeds vroeger had hij blijk gegeven ook finantieel de Vereeniging te willen steunen.

Toen n.l. na den dood van Miquel het Bestuur van 's Rijks herbarium onder leiding van Suringar kwam, was er groote zorg over de berging van het Vereenigingsherbarium; in 't kort Kok Ankersmit heeft destijds reeds aangeboden een kapitaal te leenen voor het inrichten van een eigen gebouw; daar echter de renten die daarvoor betaald zouden moeten worden voor de draagkracht der Vereeniging te hoog waren, werd van dit aanbod afgezien. Dit denkbeeld is echter nimmer

uit de gedachte gegaan van Kok Ankersmit en zelfs zijn rijk legaat had ten grondslag om, zoo noodig aan de Vereeniging de gelegenheid te geven, een eigen huishouding te kunnen inrichten. Zijne goede bedoelingen ten opzichte van onze Vereeniging heeft hij reeds langen tijd voor zijn overlijden aan het Bestuur in vertrouwen medegedeeld, doch ook was het hem ver van onverschillig hoe de Vereeniging zich verder ontwikkelen zou. Doch ook in andere opzichten kon de Vereeniging steeds op zijn steun rekenen; hij stelde zoowel zijn tijd beschikbaar als ook zijn geld.

En dit bewijst wat ik reeds in den aanvang opmerkte.

Ankersmit was een onbegrijpelijk karakter; in zijn dagelijksch leven zuinig tot het gierige toe, gaf hij aan den anderen kant met milde hand; in den gewonen omgang vaak toberig en mopperend, meende hij het nooit zoo kwaad, veeleer was hij voor oud en jong hulpvaardig.

Maar wilde hij hulp geven, dan moest men ook toonen die hulp waard te zijn. Ik geloof niet dat hij ooit van harte fabrikant is geweest, doch koopmansgeest zat er wel bij hem in. Hij verkocht en ruilde ook planten; bleek het hem dat de persoon waarmede hij handelde werkelijk liefhebberij had, dan hield de koopman op en trad de vriend er voor in de plaats. Zoo heeft hij menig jong botanicus weten op te wekken en tot floristisch onderzoek aangespoord.

In zijn latere levensjaren heeft hij dan ook veel bijgedragen voor het onderzoek van onze Flora en genoot hij ook de achting die hem toekwam. Gaarne noemde hij zich zelf „botanicus”; ik zou willen zeggen het was de botanicus van Apeldoorn, dien ieder ging opzoeken als een bijzonderheid in die gemeente. Dat was hem soms wel eens lastig, doch hij had dan wel middelen om zich er van af te maken. Zijn werkkamer was eigenlijk een museum: daar had hij zijn eigen herbarium, voorts aangekochte planten ter vergelijking, zijn boeken, zijn collecties vruchten en zaden en wat al niet meer. En alles even netjes. Hij had de goede gewoonte als hij ergens mede bezig was, alles weer netjes op te ruimen voordat hij met wat anders begon. En zoo heeft hij een deel van zijn laatste levensjaren doorgebracht met alles te ordenen, na te zien, te etiquetteeren en aan te vullen, opdat bij zijn dood alles zoo zou kunnen blijven en elders opgesteld. Want het was steeds zijn plan, zijne botanische collecties aan de Vereeniging te schenken en toen dan ook het laatste jaar zijne gezondheid zoozeer wankelend werd dat men het ergste moest vreezen, heeft hij steeds nog zijn vreugde gevonden te midden van zijne schatten. Want dat waren het; niemand mocht er aan komen; hij bewaakte ze en was hij te midden van dezen schat ook van herinneringen voor hem, dan vergat hij zijn lijden en kon weer gezellig praten als weleer. Toch

was het een treurig gezicht hem daar te zien, met de wetenschap dat aan zijn bestaan weldra een einde zou komen. Toch trof ons nog het bericht van zijn overlijden in de laatste dagen van het vorig jaar. Bij zijn leven heeft hij nooit naar eer en roem gezocht, ook zijn begrafenis geschiedde in allen eenvoud, daar met opzet de kennisgeving op die wijze verzonden was, dat personen buiten Apeldoorn zelfs geen gelegenheid hadden over te komen. Zoo werd dan ook namens de Botanische Vereeniging geen vertegenwoordiger opgemerkt, die hem de laatste eer bewees, hoezeer het ons bekend was wat hij bij zijn leven voor de Vereeniging geweest was en wat hij ook bij zijn overlijden bepaald had. Doch het is mij aangenaam te kunnen verklaren dat aan de laatste wenschen in alle opzichten zal voldaan worden en dat naast de herinnering, die wij persoonlijk van hem behouden zullen, de collectie Kok Ankersmit en het fonds van dien naam, zijn persoon ook bij het nageslacht in welverdiende vereering zullen houden.

WAGENINGEN, Juni 1903.

VUYCK.